

Skrifstofa Alþingis
Nefndarsvið

Austurstræði 8 - 10
150 REYKJAVÍK

Efni: Umsögn um tillögu til þingsályktunar um menntastefnu 2020-2030, mál nr. 278.

Vísað er til tölvupósts frá nefndarsviði Alþingis, dags. 19. nóvember sl., þar sem óskað var eftir umsögn um tillögu til þingsályktunar um menntastefnu fyrir árin 2020-2030, mál nr. 278. Með tölvuskeyti, dags. 1. desember 2020 var Reykjavíkurborg veittur frestur til að skila umsögn til og með 15. desember 2020.

Almennt.

Reykjavíkurborg fagnar heildarstefnumótun í menntamálum og vonar að það verði til að skapa einhug í samfélaginu um gildi menntunar sem grundvallarstoðar í íslensku samfélagi. Ánægjulegt er að sjá að menntastefnan gildi til ársins 2030 sem er í samræmi við menntastefnu Reykjavíkurborgar. Reynsla borgarinnar hefur sýnt að mjög mikilvægt er að hafa skýra framtíðarsýn og stefnu sem hægt er að byggja á í öllu skóla- og frístundastarfi en skilgreina um leið aðgerðir og gefa svigrúm til markvissrar innleiðingar. Til þess að hægt verði að innleiða stefnuna í daglegt starf er nauðsynlegt að styðja markvisst við menntakerfið í öllu innleiðingarferlinu með raunverulegum aðgerðum.

Tillaga ráðherra um menntastefnu til 2030 felur í sér mikilvæga framtíðarsýn, gildi og leiðarljós. Áherslupættir hverrar stoðar gefa fyrirheit um að stuðlað verði að jöfnum tækifærum og jafnræði fyrir alla í menntakerfi sem er í fremstu röð. Stutt verði við hæfni sem styður börn og ungmenni við að takast á við líf og starf í framtíðinni og er að mörgu leiti í takt við það sem gert hefur verið ráð fyrir að verði nauðsynleg hæfni á 21. öldinni. Hluti þess er að hugað sé heildstætt að farsæld barna og ungmenna og stuðlað að gæðum og faglegu starfi í víðtækri samvinnu og samráði við alla hagsmunaaðila.

Þrátt fyrir þetta telur Reykjavíkurborg að menntastefnan sé ekki nægilega heildstæð, skortur er á skýrri umfjöllun um hvað felist í formlegu og óformlegu námi og hlutdeild annarra en leikskóla, grunnskóla og framhaldsskóla í menntun og þroska barna og ungmenna svo sem eins og starfsemi frístundaheimila. Í því samhengi mætti skilgreina betur hvaða starfsemi fellur undir menntakerfið. Auk þess er stefnan ekki nægilega barnmiðuð, hún hverfist ekki með afgerandi hætti um barnið sjálft eða hæfni þess til þess að nýta menntun sína til að verða ábyrgur og virkur borgari í lýðræðislegu samfélagi. Þá er gerð athugasemd við að ekki hafi verið leitað eftir nægilega víðtæku samráði við mótun stefnunnar t.d. með aðkomu barna, ungmenna, fjölskyldna og almennings þó að samráðsfundir vegna kynninga og samtals um úttekt á menntun fyrir alla hafi verið gagnlegir.

Hér að neðan eru nokkur almenn atriði sem Reykjavíkurborg vill leggja sérstaka áherslu á:

- Í stefnunni er ekki minnst á farsældarhugtakið eða til þess vísað. Mikilvægt er að tengja stefnuna markvisst við áherslur félags- og barnamálaráðherra sem lúta að því að tryggja farsæld barna í æsku. Vel færi á að nýta hugtakið „farsæld“ inn í menntastefnu.
- Ef stefnan á að vera heildstæð og ná til annarra en leikskóla, grunnskóla og framhaldsskóla er mikilvægt að fremur sé talað um börn og ungmenni heldur en nemendur.
- Gera mætti samstarf við foreldra að sterkari þætti í stefnunni líkt og gert er í aðalnámskrám og öðrum stefnum er varða menntun barna og ungmenna.
- Starfsþróunarpátturinn er ekki nægilega skýr í stefnunni en mikilvægt er að tryggja starfsfólki í skóla- og frístundastarfi aðgang að nauðsynlegri símenntun og stuðning við stöðuga starfsþróun til að takast á við starf í samfélagi sem er í sífelldri þróun. Þá mætti gera betri grein fyrir því hverjir bera ábyrgð á starfsþróun og með hvaða hætti menntayfirvöld koma að stuðningi við starfsþróun.
- Menntastefnan leggur áherslu á að öllum sé búið tækifæri til að þroskast og dafna á eigin forsendum innan menntakerfisins. Þau börn og ungmenni sem flytja til Íslands sem flóttamenn eða innflytjendur þurfa sérstakan stuðning og hvatningu í menntakerfinu. Mikilvægt er að viðeigandi matstæki meti fyrri menntun og reynslu þessa hóps og hlúi að því að þeim verði veittur allur sá námslegi og félagslegi stuðningur sem þörf er á. Miklar væntingar til barna í námi og leik eru mikilvæg forsenda þess að þau öðlist þrautseigju og trú á eigin getu. Þetta á ekki síst við um fjöltýngda nemendur. Starfsfólk þarf strax á fyrsta skólástiginu að leggja áherslu á valdeflandi viðhorf og væntingar til árangurs fjöltýngdra barna og þarf sú áhersla að haldast alla skólagönguna. Samhliða þarf að tryggja menningarnæm vinnubrögð í skóla- og frístundastarfi þannig að viðhorf og væntingar til foreldra byggji undir samvinnu þar sem foreldrar eru mikilvægust umboðsmenn barna sinna og bandamenn menntakerfisins. Fjalla þarf með skýrum hætti um fjölmenningarlegt skóla- og frístundastarf og stuðning við virkt fjöltýngi og móðurmál með því að tengja með sýnilegum hætti á milli Menntastefnunnar og [stefnu um menntun barna og ungmenna með fjölbreyttan tungumála- og menningarbakgrunn](#).
- Mikilvægt er að setja þverfaglegt samstarf annara stétta en kennara í forgrunn og má þar nefna; þroskaþjálfara, talmeinafræðinga, atferlisfræðinga, sálfræðinga, tómstundafræðinga og aðra til þess að markmiðum um hæfnipróun fagstétta í menntakerfinu öllu skili árangri.
- Nota mætti yfirhugtakið *Lýðheilsa* þegar verið er að fjalla um heilsuefningu, geðrækt og forvarnir.

Athugasemdir við greinargerð með þingsályktunartillögunni

- Í inngangi mætti skilgreina betur hvað felst í sjálfbærni menntakerfis. Þá segir í inngangi að *velgengni byggir á vel menntuðum einstaklingum með skapandi og gagnrýna hugsun, félagsfærni og góð tök á íslensku og erlendum tungumálum til að takast á við hnattrænar áskoranir*. Þarna gætir ákveðinnar íhaldssemi auk þess sem skortir nýskapandi framtíðarsýn. Gott væri að nota hér farsældarhugtakið í stað þess að tala um velgengni þannig að setningin væri frekar: *Farsæld byggir á virkum, hamingjusömum og vel menntuðum einstaklingum með skapandi og gagnrýna hugsun, félagsfærni og góð tök á íslensku og erlendum tungumálum til að takast á við hnattrænar áskoranir*. Neðar í inngangi segir *Menntun vekur viðnámsþrótt*

einstaklinga og samfélaga. Þar mætti standa: *Menntun eflir mannkosti, styrkir nýsköpun og borgaravitund um leið og hún styrkir, hvetur og vekur viðnámsþrótt einstaklinga og samfélaga.* Þá ætti orðalagið *styrkja viðhorf Íslendinga* að vera *styrkja viðhorf okkar allra.*

- Menntastefnan er sett upp í lýsandi mynd sem píramídi. Nota mætti aðra myndlíkingu þar sem píramídi í þessu samhengi hefur ekki nægilegt skýringargildi. Þá mætti tengja leiðarljós menntastefnunnar *þrautseigja, hugrekki, þekking og hamingja* með skýrari hætti við áherslur og aðgerðir menntastefnunnar.

Athugasemdir við einstaka þætti menntastefnunnar.

A.1. Nám við allra hæfi. Hér mætti tala um formlegt og óformlegt nám í stað þess að segja Menntakerfi.

A.4. Snemmbær stuðningur. Í umræðu um snemmbæran stuðning er mikilvægt að allur stuðningur sem veittur er geti jöfnum höndum beinst að barninu sjálfu og umhverfi hans innan skóla- og frístundastarfsins. Stuðning þarf ávallt að aðlaga að þörfum viðkvæmra einstaklinga og hópa og í þeirri vinnu er þverfagleg samvinna nauðsynleg. Þar skiptir samstarf milli skólastiga, leikskóla, grunnskóla og frístundstarfs miklu máli auk náins samstarfs við fjölskyldur.

B – Kennsla í fremstu röð. Verði Menntun í fremstu röð.

B.1. Kennarmenntun og nýliðun. Hér þarf annaðhvort að bæta við öðrum lið fyrir aftan þar sem talað er um aðrar starfsstéttir í skóla- og frístundastarfi en kennara eða bæta öðrum hópum starfsstétta við þennan þátt.

B.3. Hæfnipróun fagstétta í skólastarfi verði *Hæfnipróun fagstétta.* Hér er eingöngu talað um kennara og skólastjórnendur. Líkt og í athugasemd við B.1. þarf að fella inn í þennan þátt umfjöllun um aðrar starfsstéttir eða bæta við þætti þar sem fjallað er um menntun þeirra.

B.4. Lagarammi. Hér er spurning um aðra starfsemi en leikskóla, grunnskóla og framhaldsskóla.

B.5. Fjölbreytileiki. Skilgreina þarf vel áhersluna á ólíkar starfsstéttir innan skóla og annarra starfsstaða sem koma að formlegri og óformlegri menntun barna og ungmenna sbr. *Menntakerfi framtíðar kallar á aukna nýsköpun og mikla samvinnu. Þörf er á aðkomu fólks með fjölbreytta sérþekkingu við mótun þess.*

C.1. Læsi verði: *Læsi í víðu samhengi.* Ekki ætti að tala um *þjóðmenningu* heldur *menningu.* Þá þyrfti að fjalla um samspil læsis í víðtækum skilningi og bóklesur á stafrænni upplýsingaöld til þess að ávarpa stöðu og framtíðarhlutverk skólasafna í grunn- og framhaldsskólum.

C.4. Starfs-, iðn- og tækninám. Mikilvægt er að á byrja strax á leikskólastiginu að vinna með grundvallarviðfangsefni vísinda og tækni til að auka aðgengi allra barna að fjölbreyttari möguleikum í lífi, námi og starfi til framtíðar.

C.5. List- og verknám. Hér þarf að víkka út umfjöllun um listræna sköpun og listsköpun í námi en í ljósi þess að samþætting námsgreina er víða orðin mjög mikil er bæði takmarkandi að tala eingöngu um listræna nálgun í list- og verkgreinum. Hér er tillaga að nýju orðalagi sem felur líka í sér samstarf við list- og menningarstofnanir og fjölskyldur: *Í listrænni sköpun verður til eitthvað sem hefur gildi fyrir einstaklinginn, næsta umhverfi eða allt samfélagið. Í list- og verkgreinum felast tækifæri til að þroska huga og hönd við lausnamiðað starf og*

nýsköpun. Listsköpun í námi og áhersla á verkgreinar eflir þannig samfélagsvitund, vilja til þátttöku og styrkir hagnýtingu þekkingar og markar framtíðarumhverfi nemenda barna með jákvæðum hætti. Menntun er samstarfsverkefni heimila, skóla, frístundastarfs og fjölbreyttra menningarstofnana. Lögð skal áhersla á að upplifanir á sviði lista og menningar og þátttaka á því sviði verði hluti af menntun hvers og eins.

C.6. Sköpun og gagnrýnin hugsun verði Sköpun, þátttaka og gagnrýnin hugsun .

C.7. Stafræn tilvera. Í þessum þætti mætti bæta við umfjöllun um stafræna hæfni.

C.8. Menntun alla ævi. Hér þarf að tengja menntun alla ævi markvisst við öll leiðarljós stefnunnar. Þá þarf að víkka út hugmyndir um menntun og tilgang hennar þar sem hún er ekki eingöngu tengd vinnumarkaðinum heldur ekki síður farsæld, þar með hamingju hvers og eins og þróun samfélagsins.

D.3. Forvarnir: Mikilvægt er að fylgjast með líðan allra barna og bregðast skjótt við með viðeigandi aðgerðum í góðri samvinnu heimila, skóla og viðeigandi fagaðila þegar vísbendingar koma fram um vanlíðan nemenda eða ofbeldi af einhverju tagi. Mikilvægt er að gætt sé að jafnréttissjónarmiðum og að nemendum stafi ekki ógn af andlegu, líkamlegu, kynbundnu og kynferðislegu ofbeldi, áreitni og einelti. Í því sambandi er mikilvægi kynfræðslu og fræðslu um réttindi barna og stuðning áréttað.

D.5. Rödd verði Rödd barna og ungmenna. Í þessum þætti þarf að samræma orðalag varðandi frístundastarf og æskulýðsstarf. Gott væri að skoða æskulýðsstefnu sem er í mótun til að tryggja samhengi á milli þessara tveggja stefnuplagga.

D.6. Velliðan allra verði Velliðan og farsæld allra. Þá nægir ekki að vísa í jafnrétti heldur þyrfti einnig að tala um jafnræði sem felur í sér að komið er betur til móts við ólíkar þarfir einstaklinga heldur en eingöngu að tryggja þeim jafnan rétt.

D. Öflugt frístundastarf er mikilvægur hluti menntakerfisins á Íslandi. Lagt er til að hér verði bætt við sjöunda þættinum undir Velliðan og farsæld í Öndvegi sem verði: D.7. Öflugt frístundastarf.

E.1. Ábyrgð og samhæfing þjónustukerfa. Hér þarf að skilgreina betur hvernig þessi þáttur tengist annarri starfsemi en skólastofnunum og hvernig samskiði er þar á milli t.d. samstarf frístundaheimila og grunnskóla.

E.2. Aðalnámskrár sem styðja við menntastefnu . Mikilvægt er að nýjar aðalnámskrár endurspegli menntastefnuna markvisst þannig að tungutak hennar verði það sama og aðalnámskráa. Sömuleiðis er mikilvægt að allar reglugerðir sem að baki henni liggja styðji vel við áhersluþætti. Í ljósi þess þarf að einfalda aðalnámsskrá og taka mið af meginþáttum. Þá þarf að skilgreina betur í stefnunni allri hvaða starfsemi falli undir það að tilheyra menntakerfinu og með hvaða hætti sú starfsemi styður við menntastefnuna.

E.3. Námsmat verði Fjölbreytt námsmat. Þá komi fram í þættinum áhersla á að leiðsögn við nemendur, þátttaka þeirra og áhrif á eigið nám verði í forgrunni.

E.6. Stöðugar umbætur og gæðastarf. Í þessum þætti er allt í einu farið að tala um fræðslustarf. Skilgreina þarf betur hvað felst í því sem og hvaða starfsemi fellur undir menntakerfið allt sbr. fyrri athugasemdir.

Að lokum.

Reykjavíkurborg leggur áherslu á mikilvægi þess að menntastefnunni fylgi markviss og fjármögnuð aðgerðaráætlun þar sem búið er að forgangsraða mikilvægustu aðgerðunum í samræmi við raunverulegar þarfir menntakerfisins. Fulltrúar Reykjavíkurborgar eru tilbúnir til að gera grein fyrir þeim sjónarmiðum sem fram koma í umsögn með því að mæta fyrir þingnefnd.

Virðingarfyllt

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Helgi Grímsson', with a long horizontal flourish extending to the right.

Helgi Grímsson
sviðsstjóri skóla- og frístundasviðs

